

թաղով ճամբայ մը բողբոլվին անճանա-
շութեան մէջ:

Ինչպիսի մեծ աշխատութիւն չեն
ընենք քանի մը ամսուան միջոցին: Ժո-
ղովել իրենց մտայն մէջ ձայները, զա-
նոնք կարգի դնել, հասկնալ որ այս
ձայներէս ումա՞ր բառեր են և թէ այս
բառերս իմաստներ են. գտնել իրենք
իրենց անոնց նշանակութիւնը, որոշել
ճշմարիտը սուտէն, իրականը երեւ-
կայականէն, ուղղել, զիտելով իրենց
չափազանց վառվռուուն մտաց սխալ-
ները. լուսաւորել անդունդ մը. և այս
հսկայաձև աշխատութեան ժամա-
նակ, վարժել իր լեզուն, կազդուրել
իր պզտի և տարտամ սրունքները, մէկ
բառով, մարդ ըլլալ: Չկայ տեսարան
մը այնքան հետաքրքրական և այնքան
հաճոյական, որքան է այս պզտի էակիս
ի յաղթութիւն գիմելը: Ձի ճանչ-
նար ոչ երկիւղ, ոչ տարակոյս, և բո-
լոր իր սիրտը կը բանայ: Մանկիկին
վրայ Տօնքիջօթի պէս բան մը կայ: Ծի-
ծաղական է այդ մեծ ասպետին պէս,
բայց ունի նաև իրեն վանձ կողմերը:

Մի ծիծաղիր իր տարակոյսներուն,
անթիւ փորձերուն և այս անմեղ հո-
գիներուն անհնարին յիմարութեանը
վրայ, զոր թիթեռնիկ մը կարող է տա-

նել մինչև յամպս, և որուն համար
աւաղի հատերը լեռներ են, որ կը
հասկնայ թռչնոց դայլայլիկը, մտա-
ծութիւն կու տայ ծաղկանց, և իր փայ-
տէ մարդիկներուն հոգի. որ կը հաւա-
ռայ հեռաւոր աշխարհներու ուր ծա-
ռերը շաքարէ են, դաշտերը չիբուլթի
և ուր գետակները օշարակ. որոնց
համար Ժիկոնյը մաման և թոյլինէ,
լը ամենազօրաւոր անձինք են և լի
ստուգութեամբ, որք կը լեցնեն լու-
թիւնը և հոգի կու տան գիշերոյ: Մի
ծիծաղիր այս փարեղի սիրուններուն
վրայ: Իրենց կեանքը երազ մ'է, և
սխալները բանաստեղծութիւնը կը կո-
չուին:

Այս պարզ բանաստեղծութիւնս,
կը գտնես մարդկանց տղայութեան,
կը գտնես նաև ազգաց տղայութեան
մէջ, ճիշդ նոյնն է: — Մէկուն և միւ-
սոյն մէջ նոյն երեակայելու պիտոյքը,
նոյն միտումը անճաւորելու անճաւո-
թը: Եւ կրնայ ըսուիլ որ ընդ մէջ Բո-
լիշինէի և Արամազդայ, Ժիկոնյը մա-
մային և Աստղիան, չկայ և ոչ մագի
մը թանձրութիւն:

ԿԻՌՍՏԱՎ ՏՐՈՐ

Վ Ի Պ Ա Ս Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

ԾՆՈՂԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՆԱՅԻ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

Սէնք — Անթի գերդաստան:

Սէնք—Անթի մարքիզուհին չքեղազարդ գահ-
ընթի մի մէջ՝ դուռին կէս մի վար հակած՝ աշուր-
ներն գետինն յառած՝ բազմոցի վրայ նստած
էր, ու իր երեսաց վրայ սաստիկ պայլայութիւն
կերէէր: Իւր այրն նորա առջին ոտքի վրայ կե-
ցած էր, և իւր բնութեան քաղցրութիւնն ե-
րեսէն յայտնի կը տեսնուէր՝ իւր կնոջ վրայ

գրեթէ ազալական հայեցուած մի գարձնելով:
որովհետև փոթորկի մի բրգին կը գօշալկէր,
և կուգէր առաջն առնուլ: Արմըսանի հրամա-
նատարն՝ որ մարքիզուհւոյն հօրեղբայրն և նո-
րա մանկութեան խնամակալն եղած էր՝ ի նո-
ցանէ սակաւ մի հեռի նստած՝ օրագրի մի մէջ
նոյն աւուր լուրերն կրնթեռնուր՝ որք շատ վըս-
տահացուցիչ բաներ չէին, որովհետև մեծ յի-
զափոխութեան երկրորդ տարւոյն սկիզբն էր:

Վերջապէս մարքիզուհին՝ որ մինչև այն ատեն
գօռաւորաւ ինքզինքը դսպած էր՝ լուսթիւնն
խըղճով խիստ ձայնով ասաց. Գնա, տէր, գնա

քոյ թերափոք խնկարկելու, քոյ սիրելի Աննադ անհամ գովեստներովդ ուռնցնելու. մեծացո տարած յաղթութիւնն իւր քորով իմ սիրելի Եմիլիէն լքայ՝ զոր անգլաբարբ ցաւաց և յուսաւ հասուելէն մէջ ընկզմելուր. որպիսի՞ ապառաժ սիրտ:

Անդիէն հրամանատարն ոտք ելնելով՝ Կու ինքն ես եղբորորդին որ այդ յանդիմանութիւնդ կուտաս, ասաց երգիծական ծալքով. ուսկից ասասով վերաւորուելով մարքիդուհւոյն սիրան՝ արշամբարական կերպով պատասխանեց. Եւ ինչո՞ւ պիտի չկարեմ տայ:

— Ինչո՞ւ, քորմանալի հարցմունք, կուզե՞ս որ ասացածս բացատրեմ, որքածեմ թէ իրաւունք ունիմ քեզ չետ համարձակ խօսելու:

— Մանաւանդ թէ խտուութեամբ, մանաւանդ թէ...

— Մանաւանդ թէ թերեւս նուազ պատկաւ ունեց, վրայ բերաւ հրամանատարն առանց ասայելու: Այ, յիրաւի մեծապէս յանցաւոր եմ որ քոյ առջեւ երկու ծնկան վրայ չեմ դար, դու որ իմ եղբորս աջիկն ես և իմ որդեգիրս, և քոյ ամենուն վրայ բանեցածք իշխանութեանդ առջին գլուխ չեմ ծուեր. բայց ինչ առնելու է, ալ ինքզինքդ ուղղելու ասեմն անցած է: Սակայն մտիկ արա եղբորորդիս. քոյ երկու աջիկքնցդ մէջ բոլոր մայրական սերդ անդրանկիդ պահես ես, իսկ կրտսերոյն հետ լծնաժող պէս եր վարուես. բոլոր գումթդ առաջնոյն համար է, և բոլոր խտուութիւնդ երկրորդին. քոյ մայրական գիրկդ աւաջնայն համար միշտ բաց է ու վերջնայն համար միշտ ցոյց Բայց տեսցուք մի անգամ ինչ է Աննայի յանցանքն. նորա յանցանքն ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ քոյ կոյր սիրելութիւնը Եմիլիէն համար, քոյ յանցաւոր զեղործութիւնդ այդ զաւեկդ համար՝ որոյ վրայ յիրաւի գեղեցիկ կատարելութիւններ կը տեսնուեն, բայց դու յեմարական սիրովդ զնա կուրուսիր:

— Կորուսի՞...

— Այո, կորուսիր կասեմ և չեմ վախեր զայն կրկնելէն. որովհետեւ ամեն ունայնամիտ, հպարտ, նախանձոտ ու անձնասէր կանայս, ես կորուսած կը համարիմ. և դու ալ քոյ անդրանիկ աղէկիկ ունայնամիտ, հպարտ, նախանձոտ ու անձնասէր կին մի դարձուցիր:

— Բարեբաղդաբար Տէր որ Թորթոն քեզ խորհրդէ՞ հարցուցած չէ իւր կնոյ տրժէքն գիտնալու համար, պատասխանեց մարքիդուհւին՝ հաղիւ զսպել կարելով իւր զայրացեալ բարկութիւնն:

— Այնոր համար ուրեմն աղէկիկ իրեն տալու նկատմամբ ալ խորհուրդ չհարցուցիր:

— Երբ Տ. ար Թորթոն պատուաւոր մարդ է՝ ալ ուրիշ ինչ բան պէտք էր:

— Խօսքերեմն հասկնամք, եղբորորդիս. եթէ պատուաւոր մարդ ասելով աշխարհքիս հասկըցածն կիմանա՞մ այդմ խօսք չունիմ և կը հուսանիմ. մարդ մի որ նախատանաց չկրնար համբերել, խաղի մէջ պարտքն չճիշդ կը հաստատեն, իր կրից զինքն ձգած մուրդութեանց վրայ քաղաքակրութեան, մարդակրութեան նաև բարեմխրութեան փայլ մի կը ծածկէ. ահա

այս է Թորթոն ասացած մարդդ: Բայց սորա իմ առջիս պատեւ չէն սեպուիւր, ուստի քոյ փեռայիլ վրայ լաւ համարած մի ունեցած չեմ. և քանի որ այս չարագոյք իսովովութեան սիրտ, որոյ հետևանքն չեմ կարող գուշակել, և որ մեր հայրենեաց մէջ այսպէս ատարձայնութեան ուրոմներ կը ցանի, աւելի նուազեցու իմ նորա վրայ ունեցած համարումս: Գիտնելի՜ց տաւրուան հասակին մէջ վաշտի մի գլուխ լինելով՝ իւր գնդակապետին մեռնելէն չորս ամիս յետոյ նորա տեղն անցնել կուզէր. բայց շատ պատարագմներու մէջ գտնուած և պատուաւոր վերջով ծածկուած սայլ մի գնդապետ անուանեցաւ. միթէն արդարացի չէր այս բանս. պէտք էր որ շչմարիտ արդէանց տեղ առանձնաշնորհու լիւթիս յաղթանակէր: Լինմա տեսնելը թէ այսոր հետևանքն ինչ եղև. քոյ փեսայից միս բանին համար կառավարութեան յայտնի թըընամի կը հնդդախանայ, սկանի կը կախէ ու կը հրատարակէ այն ամենայն չարախտութիւններն ու ամբաստանութիւններն որ կը զրուցուին աւրջունեաց, թագաւորու և թագուհւոյն գէմ՝ զնոսա անուանարկ առնելու համար. պիտի մեր յաշորդներն իրենց ժամանակակցաց գէմ պիտի արդարացնեն: Եսև ստորդ տեղէ ծնացած եմ որ քոյ փեսայից ալ ընկերակից է այն ժողովոց որ ծա երեսս հայրենասիրականք կ'անուանին և աստագապէս ուրիշ բան չէն բայց եթէ խաղվութեան կեդրոններս Այսպատուաւ օգտակար խրատ լինի քեզ, եղբորորդիս. Թորթոն տէրութեան ամբողջ է. ամբողջն ու մատնիլն ալ իրարմէ շատ հեռի չեն:

Բայց մենք մեր խորոյն դառնամք, ասաց հրամանատարն սակաւ մի գագրեղէն ետև, Աննայի այն բարի, սիրուն, գորովագութեւն ի վերջ. քան զամենայն սքանչելի աղջկան վրայ. ինչու մտիկ չես առներ նորա արտասուակից հառաջանայն որ կը գոչէ. ինչ գործած ունիմարդէք՝ որ մայրս զիս կը վերստէ. միթէ բոլոր սրտով չեմ սիրեր զնա. միթէ միշտ պարտաստ չեմ նորա ամեն ուղածն կատարելու, և թէ որ պէտք լինի իւր երկնակութեանն համար ինքզինքս զոչնելու: Աստուած իմ, Աստուած իմ, բաց ինձ մօրս սիրտն որ գտնի հեղ մը իր գրկաց մէջ զիս ընդունի: Եւ այս ասացողն տառնուովց տարուան աղէկի մի է, Տիկին, ասաց հրամանատարն:

— Ետա լաւ, ասաց մարքիդուհւին անհամբեր եղանակաւ մի. հապա երէկ երկկոյեան անցքն, անուշտ այս ալ իր բարեարտութենէն յառաջ եկած էր, այնպէս չէ:

— Երեկուան անցքն. յիրաւի կը զարմանամ քոյ վրայ, Եմիլիէն ընկերակցութեամբ այլոց որդան կարաց երգէց, որովհետև տպուելութենէն ի վեր բան մի ուսանիլ չէր ուզած, և նոյն իսկ դատուց ժամանակն իր վարպետներն կը ծաղդէր. որ քեզ շատ չաճող բան կերկեր. և այսպէս օրերն սահելով և ժամանակն անցնելով յառաջադիմութիւն մի չկարողացաւ առնել. արդ ինչպէս կրնար ծախահարութեանց սպասել: Յետոյ ուղեցին որ Աննա ալ երգէ:

— Տէր տը Աննա-Աննա էր անուշտ ու զողն...

— Կը սխալուի եղորդորդիս, քոյ ամենէն ընտիր բարեկամդ՝ Տիկին Պէնիման էր։

— Գիտեմ, այդ չարասիրտ կինն։

— Աննա վախէն ու ամաթխամուտեանէն երկայն ստեղծել դրկմացաւ. ես էի ես իր մեծ հօր, եղբայրն որ ստիպեցի զինքն ունկնդրաց իղձն կատարելու. ինչ կուզէիր որ առնէր խեղճ տղայսն։ Ինուութիւնն հեշտանի ձայն մի առ առած է իրեն՝ որուն հետ կը միացնէ Նորին Պաշտօնի մի, ու բով հրեշտակի պէս երգեց. միթէ իրեն յանցանք է այս. և միթէ կարէր արգելուլ որ ունկնդիրք իրենց զգացած զուարճութիւնն չչայտնէին. և գու ալ ուրախանալու չէիր այս անսկզ յաղթանակի վրայ որ իր բնութեանն իրաւագոյն ամենին վատից մի ճուրի։ Այլ խօսքս չեմ երկնցներ, վասն զի գիտեմ որ Աննայի վրայ խօսք եղածին պէս կը տհաճիս. բայց սա վերջի խօսքս մտիկ արած. բու հայրդ քիչ ժամանակութիւն թողուց. իր անխել պարտքերն՝ զորս ես հատուցի իւր անուան պատուոյն համար՝ որ իմն ալ է. գիտես զարձակ որ դեռ մեծ հարստութեան տէր եմ՝ որ քոյ աղճկանդ ճոխաբար ապրելուն համար բաւական է, զոր քոյ ունեցածդ էն կարող յուսուլ։ Այս հարբս վերջիւնս իմ երկուս աներուս մէջ պիտի բաժնեմ։ Եթէ երկուքն ալ արժանաւոր լինին ինչպէս որ ես կուզեմ, չէ թէ ինչպէս գու. ապա թէ ոչ բոլորն ալ նմա պիտի անկանի ով որ ճշշմարտ առաքինութեամբ արժանի լինի։

Հրամանատարն դադրելէն ետեւ սակաւ մի ժամանակ լռութիւն եղև. մարքիւն ալ չէր համարձակեր խօսք մի ասելու որ մի գուցէ իւր կնոջ բարեկութիւնն գրգռէ որ հպարտութենէն լռեր պապաններ էր. վերջապէս քանի մի վայրկեանէն ետեւ հրամանատարն ոտք էլ հրաժարեաց, ողջունէն՝ ու թողուց գնաց։

Այն առեւն մարքիւն հին նեղացած ձայնով մի գոչեց. Ա՛հ, սա հարուստներն ինչպէս ուրիշներու վրայ կը պարծին. ու հարուստ լինելուն համար՝ ամեն իրաւանք իրենց կը սեպչաւ կանեն, և ամենքն ալ նոյն բնութիւնն ունին։

— Ներեցէք ինձ տիկին, ասաց մարքիւն, աւելու որ հրամանատարին իրաւունքն միայն իր հարստութենէն առաջ չգտար, հպաս այլ աւելի հիմնական և սրբազան պարտքն մի. ինքն քոյ հօրեղբայրդ է և խնամակալդ. եղած է և զիս ալ միշտ իւր բարեկամութեամբն պատուած է. պէտք է որ մեք ալ զինքն պատուած. ինքն իւր ստացուածոց բացարձակ տէրն է, և իր սանձինն որուն որ կուզէ կարէ թողուլ զգանքն այլ. Հիմա գու. ինչ վասակեցար Սմիլիիդ վրայ մասնաւորութիւնն ցուցնելով զինքն զբոգանէր։ Նոյն իսկ Սմիլին ալ իւր երկան իր վրայ ունեցած իշխանութեամբն քիչ շնորհակալ չկարէ լինել իր վրայ ցուցած մասնաւոր սիրտդ համար՝ որ պատճառ սիրտի լինի զինքն զրկելու. իր մեծ հօրեղբայր ժառանգութիւնն։

— Այլ բաւական է, պատասխանեց խառութեամբ Տիկին ալ Սենթ-Անտ. Գնա կուէ զՍեննա. և թէ որ քեզ հանդիպան բան մի առնելու համար ես իմ մայրական սերն երկու աղջկանց ալ կը շնորհեմ. յուսամ որ հրամանատարն ալ իր ստացուածքն երկողուն ալ թողու։

Մարքիւն կնոջ խօսքն կրկնէլ տուաւ աղջկին կողեւու համար, որովհետեւնա յոյժ կը սիրէր և գծուարն կուգար մօրն ցուցած պաղուտիւնն, բայց տան խաղաղութիւնն պահելու համար իր հպարտքն չհաճոյ և կամապաշտ կնոջն ամեն աւաստաններուն կը համարէր. թէ զանիկոյ պատուաւ համար և թէ նմա գէմ գինեղ իւր խաղաղութիւնն չվրդուողու համար։ Միայն երբ հրամանատարն զինքն կը պատկանէր այն առնե սակաւ մի կը զօրանար, այն ալ շատ զգուշութիւններով և վախով որ մի գուցէ իւր կնոջ գիւրդարգրելու բնութիւնն զայրացնէ. այն պէս որ կարծես թէ աւելի վախկոտ ու չքաւ, հայեաց խորհրդական մի էր տան մեջ քան թէ տանուտէր։

Աննա շուտով երեցաւ, և հայրն սորա ձեւքնն բռնած մարքիւն հաշտ Ներկայացուց։ Խեղճ աղջկին կը գողգողար, որովհետեւ մօրին կը վախէր՝ որ միշտ անիրաւ յանդիմանութիւններ ու գուռն խօսքեր տանելու համար իրեն հետ կը խօսէր։ Ուստի յուսով և երկիւղեւ խուզելա՝ սիրտը կը նետէր, և իւր քաղցր կեցարարանց վրայ որ իր զգացմանցն հաւատարիմ թարգմանն էր, իւր վախն ու երկիւղն յայտնի կը տեսնուէին։

« Ծառ եկ, Օրիորդ, ասաց մարքիւն հին ձայնն քաղցրայնել շանաղով. լսեցի որ գու. կը գանդաւորս եղեր իմ վրաս, քեզ ցուցած պաղութեան համար, ալ ինչ գիտեմ։ Մի թէ քոյ վրայ մայրական խնամքն և մտադրութենէն պակեւր եմ. քեզ ինչ բան կը պահիր. մի թէ ինչ վայրէպաներ կը որոջ համար բռնեցի. քեզ համար ալ չարարի. Գոյ հասակիդ և վիճակիդ վրայ զուարճութեան մասնակից չես. մեր ընկերութեանց մէջ չես գտնուիր, և մի թէ նմացած քոյ կատարելութիւններդ այն ընկերութեանց մէջ երևան սեղնու, ասաց բարեկրութեան աղջկին ձայն ինչպէս եղանակով մի որ սրտին գառնութիւնն հաղիւ թէ կը պարտէր։ Պատասխան տուր, Օրիորդ, ինչ բանի վրայ է գանդաւոր »։

Մարքիւն հաշտ խօսած ժամանակ՝ Աննայի սիրտն աւելի խնդրով պատասխանեց. « Ներեցէք մայր իմ որ ձեր ոտքն անկած սիրտս ձեզի բաւեմ. գիտեմ որ գուցէ անմա խնամք ցուցեք ինձ որոց համար շնորհակալ եմ. բայց ինձ կեանք առուին աստիկի սիրելուս կը փափաքէի երբ. բնին նորա հետ գրկախառնելի, ոչ կարծեմ թէ մօր մի համբոյրներն շատ քաղցր լինելու են »։ զայն աւելով առատ արցունք կը թափէր. այնպէս որ Տիկին Սենթ-Անտի սիրտն ալ յուզեցաւ, և երբ անկամայ իւր բաղակներն կը բանար իր գաւկին՝ Տիկին Պորգուն յանախակի վրայ հասնելով ներս մտաւ. և կարծես թէ նորա ներկայութիւնն իր մայրական զգացումն սրտին խորեքն ետ մղեց. և ամաչելով իր զգացման վրայ՝ զոր տկարութիւն կը համարէր քանի մի խօսք մտնալ Սմիլին աղջկին ինչ զինքն արգարտ յնէլու համար, և պաղութեամբ արձկեց զինքն Աննա Ճիգ. այն վայրկեանն՝ երբ գորովակնց գաւակն ինքզինք իր մայրն գտնելու երջանկութեան հասած կը կարծէր։

Սիկին գեղեցիկ և բարեկազմ հասակ մի ու-

Ներքևայից գեղմբն շատ նշանաւոր բան մի չէր, և իւր հպարտ և գոռոզ ինքայնին նորա հոգւոյն խառտը (թիւնն ցուցանելն) ուստի Տիկին Անեմէ Անեմի Զանգուարինն որ նորա իւր անդրանիկ ազգը իսկան վրայ ունեցած առաւել սերն գիտեմէն՝ կը զարմանային այս ձախողակ մասցն վրայ որով աւանդին չէր զգար Աննայի շնորհայից անուշտութիւնը, անգիտելի քաղցածութիւնն և այն կանառերուծ թիւննին զոր Երկինք նմա շնորհէ ինչ և ընդհանառակն իւր ամեն սիրելու թիւնն պատահած իւր մեծ ազննութիւն, որոյ ամենէն մեծ հաստաբերութիւնն իր անձնաւաճ ծանրութիւնն էր զոր մտրգ աշխարհիս մէջ կը ստանայ անձնաբերութեամբ, ամբարտաւանութեամբ ու անհանդուրդութեամբ:

Սոցա զարմանքն ուեւեթ պիտի յաւելուր եթէ նորա երկանն Տ. Ծորթննի սիրտն կարենի ընթեռնուլ և չնմ ծանօթ ստուգութիւնն ու խար գախութիւնն նշմարելլ և յայ մարդս պատեռազ մի պաշտօնէին դէմ կրած ռիս և ատեռութիւնն որ իրաւամբ զլացել էր իրեն՝ այն պաշտանն որ արդարապէս ուրիշն էր պատեռանէր, թաղաւոր ինն գէմ գարիտուց, և շատ անկողմ կառավարութիւն և միապետական սահմանադրութեանց գէմ գործածած գառն ճամարտակութեանց չամար՝ ժամանարութեանց արժանի եղած էր այն ժամանակի ռամկավարական Ժողովակաց մեթոտաւոր և արժանի սեպուած էր զայտնի Ժողովոց անգամանցելու, որոց մէջ կը կարգադրուէին օգտաւոր խմբ լինելըն։ Ծորթնն չէր անգիտանար որ խումբացի միայն՝ սինըր Ժողովորդեան ձեռօք միապետութիւնն տապալել էր, և ինքն ալ այսօր վրայ գրած էր բոլոր լոյսն և անկեպարութիւնն։

Կը մտածէր որ քաղաքական անցք երեւալով
գայրահալով՝ մարքէն և հրամանատարն պիտի
սպաննուին օտար երկրի պանդխտներու, ինչ-
պէս որ նոցա քարեկամներէն շատէն տա-
րեալ էին. և ի՞նչ յուսար որ իւր Ժողովակից
քարեկամաց ձեռքը, և քանի մի Թղթազարա-
միոյն և միւսոյն ասին խնդրով՝ զհրաւ գրադա-
նայ բոլոր գերդաստանին ստացուածքն իւր
ձեռքն անցուցանելու, իւր այս մտածմունք
մասամբ իւր կնոջն ալ հաղորդէէ էր. և նա
ալ սակաւ մի գէժմ գնէէն էակն նորա կար-
ծեացն հաւանել էր. այն զգիմարուծութիւնն ալ
սա երեսն քան մի կրնայ լաւ հասցում լինելով
Պորթոն՝ կատարեալ հաւանութեամբ սեպած
էր: Ըս սակայն ամենայն ինչ իրեն չէր խնայու-
ցած, այսինքն որ եղծ մարքէն և հրամանա-
տարն չուզէին պանդխտել՝ պատրաստ էր հնա-
րիւք մի գնալ դիտաւ աստիճանու. անսնունտ սպառնա-
լիք մի, զանորոգալով՝ մարտասնունելուն մի
այն ժամանակի Ժողովականաց առկին և կամ այս
օրինակ միջոցներ զիւրին ձաքցող մի կնոյսին
բանալ իւր առջև աղբաւանդներն օրինաւորա-
պէս իրենց ստացուածքն գրկելու համար:
Նկիւրն իւր մօր՝ սենեակն մտած ժամանակ՝
զեւն նոր բնակարան էր իւր երկանջ խորհուրդն.
նախընթաց երեկոյն զիպտածն ալ՝ որոշ հա-
մար կատարուածէնէն գառն արտասուք թափել
էր՝ նոր հանդիպած լինելով՝ յաւանանակն
ստեղծութիւն մի երգուրնացել էր իւր ջրով

գէմ, և այն աստիճանին մինչև իւր հօր գէմ՝ ինչ կրթւթ. որով Գործնական Կարգաւոր Ժամանակի սեպած էր՝ զմեզ իւր խորհրդաց տեղեակ ան... ներու: Սմիթի շատ հոգն եղած էին իր հօրն, մեծ հօրեկոթքն և քրոջ զգլխուն գաղութ փորձան այս, միայն խնդրել էր որ իւր մայրն ազատ լինի շոյ հաղորւածէն: Բայց նոյն իսկ այս զիջելոյս նշանաւորած պնդակն պազուլութեամբ խօսել էր՝ որով կիմանցին թէ բոլորովին կամակեցէ իւր երկանը խորհրդոցն: Ուստի երբ ներս մտաւ և զկնիւն երբ քովն տեսաւ ներքին աստիճանին աւելի գորգաւոր էր քան արհամար ասորտամանութիւնն բոլորովին փարատեցաւ: Իւր չահասիրութիւնն խորանել էր շատոր երկանին ունեցած հնազանդութեան արգաւոր պարտողին, և իւր մօրն համար ինչգրած աղասանութիւնն՝ որով կուղեր նորաւ կոյր սիրելի փոխարեն մի ասանելու, այլ իրեն խորտորուն աւելորդ երեւցաւ:

Ինչպե՞ս անցնում է թե՛ ինչ կերպով այս աստի-
ճան անարարատանոնով ճանակ էր Եվֆրատի-
ն որ իւր անձնատիրութեան գե՛տ էլած ամեն
դժայցմունք՝ ծանր բեռ մի կերեւէր իրեն: Ինքն՝ ի
բնէ այնպիսի կատարելութիւններ ունէր՝ որ
Ենէ՛ր լաւ գաղտնարկութեամբ ուղղէին՝ մի մի
առաջնորդութիւն կարող էին դառնալ, բայց Տի-
կին Մէնժ-Անժ վասնզաւրջ զիջողութեամբ
զնոսա՝ ի՛նչ չարք գարծնացէ՛ր էր. որը ոչ միայն
մօրն համար դառն ջառջ պատճառ պիտի լի-
նէին, այլ և աղքատին ալ ողբան չէտականք
բարեկամական քաղցր զգացման և ընտանե-
կան անոշ յերկրութեանց զգ՛մ նորա սիրուն
փակելով: Իւր կամքէն զտա ուրիշ կանոն մի
չունէրով իւր զործող պանծանք ինչ իրեն կը
ստեպհականէր, և զուրիշներն իրմէ իւր հակինք
կը համարէր, և կամ՝ իրեն ծառայելու ստի-
պարած գերիներ: Առստի մօրն զիջողութիւն-
ներն ալ բանի տեղ չէր սեպէր, որով՛չէտակ կը
համարէր թէ նորա պարսնն էր իւր ամեն քը-
նդանութեաննց հպատակիչ: Աւելի մեծ զը՛ժ-
բաղձուութեանն այս եղած էր, որ մայրն ինքն
մտառով մանկութեան ժամանակ աշխարհային
ընկերութեանց մէջ մտնելով, մի ընկերու-
թեանց մէջ տեսել ու հանել էր Ծորթինն պէս
մարդու մի, որ արտաբուռա հրապուրիչ ձևե-
րու առկ՝ անհաւատ, անիրաւ և անպատե-
հողք մի կը պարսպէր: Այս մարդս Ենէին
սուտ գովեստներ և շողջողութիւններ տանե-
լով, և անձնատիր հպարտութիւնն փայփայելով
նորա վրայ այնպէս տիրել էր՝ որ երբ իւր հօր-
նէն խոգրէց զնա իրեն կին առնուլ համար՝ ա-
ռաջուց ապահով էր որ Եվֆրին իրեն ծնողաց
գրգռութեանց ալ ունկնդիր պիտի չգտնէր:
Երբ՛ժէտակ ինքն ալ գիտէր թէ՛ նորա ազգականն
իւր վրայ մեծ համարուած մի չունէին, և Արմը-
սանն հրամանատարին անողորդող արքայաթի-
րութիւնն ալ իրեն ծանօթ էր: Իսկ աղքատն
հօրն մարքեղէն համար տան փոյթ չէր տանէր,
որով՛չէտակ գիտէր թէ՛ այս տկար մարդն իւր
կինոյ ուղաղմին զիմաջրելու չէր համարձակէր:
Առստի սոցա ամուսնութեանն՝ յառաջագոյն
գուշակուած պրոուրներն յառաջ բերէր պիտա-
ն Ծորթինն ի՛նչ դարուած մէջ երեւցած այն մար-
դիկներն էր որ իմաստասիրի գեղեցիկ անունն

տաեժածակուհեյովման բան ոչինչ և մահկոտժեան
ու հաստտարակոթեան նախապաշարմունք
և անարեւելն որով յետոյ ւնացին ուրիշե-
րու արտեն ալ բարձր կրօնից սկզբունքն քանցե-
լու, և տեղն ցաւալի սկեպտականութիւն կամ
նախադաշն ալ տնկելուն, ուստի առաջ եկն կրօ-
նական անխորտակիւն, և անոր ալ անհաւա-
ստութիւն: Սակայն Գործոն և ոչ իսկ մեկ սկզբ-
ուն տէր ինկելու լծաք ունէր, այլ մերժ ա-
ստուածեան մերժ ինկնապաշար կամ անաս-
տուած ինկելով հաստատուն կարծիք մի չու-
նէր, այլ անաստուածոն հետ անաստուած կը
ճէտնար, ինկնապաշարն և աստուածեանին
հետ աստուածեան, և այս բանիս համար քա-
ւակայն էր բանի մի չհաւատալ անհաւատու-
թեամբ արարեցողաց հետ զուգամայն գտանա-
լու համար:

Եփիմի առաջնեան իր կրկից գեժ մաքառելու վերածած չլինելով կամախարուծեամբ կնքող լեզուի այս վարդապետութիւններս՝ որ միանգամայն կազառեան զինքն այն լուծեն՝ զոր կռնք միայն կրնային գնել իւր չար հակամարտութիւննցն, Ծորթոն իւր կնոլ նախապաշարմանց գեժ վարդապետ հնարք բանեցնելով անզգային կերպով զինքն այն կէտին հասուցանած էր որ իւր վարդանց կանոն միայն անձնատեւ չարհի կրն սեպելք, և կը հաւատարմ թէ արդարութիւնն ու անկրճառութիւնն, առաքելութիւնն և ախտ, այսին ու բարբի՜ զաշնադրական բառեր են միայն և էական իմաստ մը չունին, և իրաց մէջ էական զանազանութիւն մի չկայ, այլ մարդ զիկ հնարած են զոնտա ուղգածնին և չուղգածնին արգասարեւոյ համար:

Այսօրմաս դարուց իմաստասերը, այսինքն ա-
մեն գրքը անհավատից, կրօնից առաքելու-
թեան դեմ էր բողոքելու. վասն զի եր հասարկն
թէ զարմի բերելու չանըն՝ իւղծի ազատութեան
գեղէ է. բայց իրենց որ զայ այնպէս չեն մտա-
գծեր, է. կողովն որ ամենին իրենց սկզբունքն
բնդունին, և իրենց քան զայս աւելի այս բա-

ինչ հառանդուն քարոզիչներ են, Գործածն ջնասխ
 զեղ էր զլիննա ալ իւր իմաստասիրական սկզբը-
 քանցն համաթել, ուզելով ազատել զիս ի նա-
 խապաշարմանէն և կրօնից նախանշայուզու-
 թեան կապելոնէն, և նորա մասաղ սրտին մէջ
 եռաձորձակ անհաւատութիւնն սերմանելէ և
 նախկին հաւատացոյ տեղ՝ կրից լայնարձակ բարոյ-
 յակնանկ հաստեղծել։ Սակայն ստիպեցաւ իւր
 հորհրդէն ետ կենալու և այն կասովածաւոր
 սէրն զոր առջի բերանն Անիայի կը ցուցանէր
 առեւելութեան և վրէժխնդրութեան փոխեցաւ
 Այս քաղաքահամայնք և անփօրձ օրիորդն՝ նորա
 ծամօրհանութիւնն պարապի հանել, և նորա
 ծին բայց ողջամիտ խելքով առաջնորդեալ՝ նո-
 ռա ապացոյցներ հէքեք ու խայտառակեցն
 Եւ տանելով որ մայրական սիրտն անխնաւ-
 բար զինքն կը մերժէր, կրօնից մէջ կը բնուէր
 իւր միակ միջնութարութիւնն. որովհետեւ իրեն
 սիրա ասպակէն իւր հայրն ծնացած էր, բայց
 նորա իշխանութիւնն ալ տան մէջ Զանչցաւած
 չլինելով՝ աւեժ քաղցր ապագայի մի անկալուել
 թիւն ոչ կարէր ունել։ Եւ որովհետեւ կրօնից
 մէջ տառ տօնութիւնն գտանի ամենայն տեսակ
 ազեակոյ և վռտայ ինքն ալ նոքօք այնպէս հոգե-
 զինեալ էր՝ որ քաղութեանը իւր վիճառին ա-
 մենայն տեղաւորութիւններ եւս ուրախութեամբ
 կը համբարէ։ Յայմէ կողմանէ քրիստոնէա-
 կան առաքինութեանց գործնադրութեամբն
 իւր միտքն մաքրուած լինելով, շատ լաւ համո-
 ջուած էր որ երկրինս վրայ երջանութիւնն ա-
 ռաքինութեանց կատարմամբն լինի, ուստի
 Գործածն ալ՝ որ իւր հաւատացն հետ կը պատե-
 րազմէր, իրեն թշնամի կը համարէր՝ որ կուզէր
 զինքն իւր ամենեւն թանկագին բարիքէն զրկել
 ինչդէն չէր գուշակիր թէ օր պիտի գար որ
 յոյժ աւելն ծանր յանցանքներ պիտի լսէր այն
 անօրէն մարդուն վրայ։

Կը շարունակուի .

ՏԸ ՄԱՐԼԷՑ

Սլացնեք: — Դռնուղն սպիշաց անխարհն է: Գլխաւորապէս Կ'որսան Կապէս երկիրն, Քէրքէննայի կղզեաց մէջ, Սփռսի նաւահան- գրաստին դիմաց:

Այս կղզեբն հաշվա 3000 բնակիչ ունին՝ ցե-
րուեալ ինն գետից մէջ. ամենին պէ ցկործար են:
Սպինգաց որսը երկայն ձողերով՝ յ' Գործո կը դը-
նեն, որոնք ծայրերէն երկաթէ Զանի մ'ունին
որով կը փրցընեն ծակոտէն իւրթը որ Ժայ-
նայ կ'աած է: Յետոյ այս սպուգները գետինն
տակ կը գործին և հան կը ձգուեն որոշեալ
Ժամանակ մը կենդանական իւրթերը փաշարնե-
լու նշապտակուա, ապա կը կոխտունեն, կը լուան
որով և տաք լըոյ մէջ, թթմուտեաէ փանցոյն
սպաւս գէ ձերմման, կը չորցընեն և կ'ապոյն

կ'ընեն և Դուռուղի սպուռնդները, Պարպերիայի կամ Մարթիրոսի սեաւ սպուռնդներ անուամբ շարացուած են, Ատորեստանի և Յուսաստանի քաղաքացիական անունները չեն: Ընդհանրապէս ալ՝ նախկին գործածուածներէն կը ծառայուէ:

Քեզքեքնասայի կղզեաց մեծադոյնը հնոց կեր-
կնան է: Հօն ապաստան գտաւ Աննիբալ պար-
տեաւ: Ի Զման, և հօն բնակեցաւ քիչ մը ժա-
մանակ՝ Անտիոքոսի Ասորոց (Թագաւորին քով
ասպնջականութիւն փնտռելիս առաջ): Մարիոս
հալածուեցով յԻտալիոյ, եւ ՚ի կերիկնաւ: Ամե-
պրոնիսէր: Բրաիքոս այի կղզւոյն գառապար-
տուեցաւ:

Հիմա այս կղզիներն են՝ ուր Դոնուզի պեյն
կը դրկէ յանցաւոր կանախքը: